

Ու միւս կողմէն, ծագումի սա պայմանը չի՞ ներգործեր նաեւ չէղարացնող, օտարացնող սա ընդհանրականութեան մէջ որ այդ սրբատեղիները կ'ընէ բաժան բաժան, առանց ազգային կնիքի, եթէ նկատի չառնենք միւս նոյնքան իրական արդիւնքը որ վիպայութիւնն է զարաւոր կիրքերու: Այդ տաճարներուն մէջ կոխն ու ասելութիւնը իրենց աստղաբեկը ըրին ուրիշ ոչ մէկ տեղ տեսնուած յամառութեամբ, ուժգնութեամբ կանթեղ մը փոխելը անոնց սրբաշունչ կամարներուն ներքեւ զուռ կը բանայ կազ ու բախումի, մինչև իսկ արխանի երեք զաւանթութիւններն ալ իրարու վրայ լարուած աչքեր կը պահեն տաճարներուն պատերուն ներսը ու մշտապատրաստ դիւրար բղբակելու անմիջապէս որ մէկուն լուսարարը սրբապղծութիւնը զործէ մոմ մը փոխելու պատկերի մը առջեւէն . . .

(Մնացեալը յաջորդ թիւին)

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՉՈՐՍ ՆՈՐ ԱՐԵՂԱՆԵՐՈՒ

Աւարտած ըլլալով իրենց ութամեայ գպրոցական ընթացքը, և զնահատելի յաջողութեամբ պատրաստած լինելով իրենց պարտադրուած աւարտական գրութիւնները, Վարդապետի տօնի կիրակին, 15 յուլիսի՝ ըստ Հին Տոմարի, Ս. Աթոռոյ Մայր Տաճարին մէջ քահանայական աստիճան և Վեղարի օրհնութիւն ստացան, Հաստատութեանս Ընծայարանի Բարձրագոյն դասարանի չորս Սարկաւազները, Հրանդ Մինասեան, Սարգիս Աւետիսեան, Բարդէն Թումայեան և Կարապետ Կրճիկեան:

Ընծայականը յատենի Տնօրէն Ժողովոյ չարաթ մը առաջ յայտնած լինելով իրենց ինքնակամ յօժարութիւնը՝ ընդգրկելու կուսակրօնութեան լուծը և հաւատարմութեամբ ծառայելու Ազգին, Եկեղեցիին և այս նուիրական Տան, քանի մը օր վերջ ևս իրենց գրաւոր յանձնառողքերը մատուցած էին Նորին Ամենապատուութեան, որ գոհութեամբ և սիրով ընդունած էր անոնց ինքնանուէր ընծայարարութեան այս ուխտը:

Հստ վանական կանոնաց, ձեռնադրութիւնը կատարեց Ս. Պատրիարք Հայրը, խրտուիլակութեամբ Լուսարարապետ Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Թէ՛ կոչման վեհալուստ արարողութիւնը՝ չարաթ երեկոյնի,

թէ՛ ձեռնադրութեան աստուածային խորհուրդը՝ կիրակի առաւօտուն, ի ժամ Ս. Պատարագի, և թէ՛ Վեղարի օրհնութեան սրտառու չարաթը՝ կիրակի երեկոյնի, կատարուեցան նախորդ ձեռնադրութեանց բովանդակ շքեղութեամբ, զգացումով և պատկառանքով: Հո՞ծ բազմութեան մէջ, որ կը լեցնէր Տաճարն ու գոսը, այս անգամ ուշադրու էր ներկայութիւնը բազմաթիւ յոյն վարդապետներուն, և մէկէ աւելի հայ կաթողիկէ և լատին կղերականներու:

Ընծայականներուն՝ աշխարհէ՛ հրաժարմամբ կրօնի և եկեղեցւոյ նուիրման ձեռամբարձ հրապարակային ուխտը, մարմնոյ կեանքին մեղեքութիւնը նշանակող փրկունի զղեցումը՝ ձեռամբ իրենց հոգեծնողին, ինչպէս նաև Ս. Հոգւոյն զործմը խորհրդաւորող Օծումը սրբալոյս միւսեռնով՝ դարձեալ արցունք խրեց ամէնուն աչքերէն, ձեռնադրողին, ձեռնադրականներուն և բոլոր ներկայից տալով հոգեւոր յուզումի սարսուռներ:

Ս. Պատրիարքը, օծման պահուն, փոխելով չորսին ևս անունները, Հրանդ Սարկաւազը կոչեց Տ. Պարոյր, Սարգիս Սարկաւազը՝ Տ. Գոսիկ, Բարդէն Սարկաւազը՝ Տ. Պատկ, Կարապետ Սարկաւազը՝ Տ. Միւսոն:

Ապա զգաժուած հոգւով խօսեցաւ քարոզը. Նոյնութիւն մը ցոյց տուաւ նախ օրուան տօնին և ձեռնադրութեան խորհուրդներուն միջև: Ըսաւ թէ Պայծառակերպութիւնը Յիսուսի կեանքին այն պահն է, ուր անիկա ամենէն աւելի պայծառօրէն ունեցաւ իր Մեսիական նկարագրին ըմբռնումը, ինքզինքը Մովսէսի և Եղիայի հետ հոգեկան հաղորդութեան մը մէջ զգացած պահուն, աղօթքի միջոցին: Ձեռնադրութիւնը ևս, ըսաւ, Աստուծոյ պաշտօնէին համար՝ կեանքի այդ վայրկեանն է, ուր անիկա պէտք է յստակօրէն ունենայ իր կոչումին գիտակցութիւնը: Հանրային ծառայութեան կանչուած մարդը, յարեց, կրնայ իր մէջ յառաջ բերել ինքնաճանաչութեան այդ վիճակը, երբ կարենայ, Աստուծոյ հետ ներքին գէմյանդիմանութեան լոյսի մը մէջ, իր հոգւոյն խորը արթնցնել ցեղին և կրօնքին ամենէն մաքուր տիւ պարները: Մովսէս օրէնքն է, այսինքն պահպանողականութիւնը. Եղիա՝ նախանձայուղութիւնը, այսինքն ազատականութիւնը: Ու բարի և մեծ գործիչներ հանք

դիւսանալու ճամբուն մէջ կը մտնեն անոնք միայն, որոնք կրնան այդ երկու ձգտումներուն միջոտահման կէտի մը վրայ գնել իրենց գործունէութեան կուտանը, մէկէն առնելով անշեղ և անխիւրտ գնացքի մը կշիռը, և միւսէն՝ բարձրագոյն խոյանքներու թիւքը. ուրիշ խօսքով, անոնք միայն կրնան ինքզինքնին լծուած զգալ իսկապէս փրկարար ծառայութեան մը լուծին, որոնք կրնան իրարու հետ ներդաշնակօրէն լծորդել իրենց մէջ՝ մարդուն դադափարը և Աստուծոյ մտածումը: Յիսուսի պայծառակերպութիւնը՝ իր ճշմարիտ մարդկութեան և հաւասարապէս ճշմարիտ աստուածութեան զգացումներուն իրական բայց անայլայլ ազուցումն է իրարու մէջ: Անոնք որ հոգեկան այսպիսի կացութիւն մը կրնան կազմել իրենց մէջ, հզօր յարումով կը փարին իրենց կոչումէն իրենց տրուած բոլոր պարտականութիւններուն, որքան ալ տաժանելի և ծանր լինին անոնք: Ատոր համար է որ Թաբորի լոյսերուն մէջէն անխոռով աչքով կը դիտէր Յիսուս արիւնոտ Դողգոթան, երբ Մովսէս և Եղիա կը խօսին իրեն հետ «զելլիցն որ կատարելոց էր յերուսաղէմ»: — Պետրոսի բացառանշութիւնը, ըսաւ, «Բարւոք է մեզ աստ լինել»՝ Փրկչին խղճմտանքի ձայնին անդրադարձութիւնն է լոկ՝ իր սրտին մէջ: Անոր հետեւողները պէտք է նմանիլ ձգտին իրեն, մահուափ սիրելու համար իրենց պարտականութիւնները, որքան ալ դժնդակ և անհնարին թուին անոնք իրեն: Ըշմարտութեան, արդարութեան, սիրոյ, յոյսի և սրբութեան համար իրենց կրած տառապանքներուն մէջ, Աստուծոյ պաշտօնեաները պէտք է ներքին քաջութիւն ունենան իրենք իրենց ըսելու. «Բարւոք է մեզ աստ լինել»։ Լաւ է որ այս տեղ, այսինքն այս պարտականութեան տակ մնանք ընդ միշտ. «Հո՛ս կենանք, հո՛ս, գործնք, հո՛ս տառապինք, հոս մեռնինք...»: Աստուծոյ սեղանին ընծայեալին ուխտի նշանաբանը ա՛յս պէտք է լինի իր ձեռնադրութեան, այսինքն իր պայծառակերպութեան օրը: — Զեր Թաբորը այս բնմ է, ուր կրօնքին փառքը կը ճաճանչէ, ու Դողգոթան՝ հոն, վարը և հեռուն, ուր մեր նահատակ ժողովուրդը աբիւն և արցունք կու լայամէն օր: Ան-

տրտում քաջութեամբ դիտեցէք զայն, ընթանալու համար, վազընէ սկսեալ, դէպի ան: Այս բեմը ձեր գործունէութեան սեմը՝ մուտքն է միայն, իսկ փախումը՝ ձեր գերեզմանը միայն: Ամէն մարդ կը ծնի, ամէն մարդ կը մեռնի. բայց երջանիկ են անոնք միայն, որոնց ծննդեան և մահուան բազմակերպ իրարմէ բաժնող միջոցը կամ զաշտը լի են քաջութեան, սիրոյ և առաքինութեան գործերով: Մի՛ մոռնաք, չարունակեց, թէ այս տեղ ևս, ձեր թաբորին վրայ, ձեր պայծառակերպութեան օրը, դուք ալ ունիք հոս ձեր Մովսէսն ու Եղիան, երկու Յակոբոսները, Տեառնեղբայրն ու Գլխադիրը, որոնց առաջինը օրէնքին պատգամը աւետարանեց շնորհաց տնտեսութեան մէջ, ու երկրորդ՝ սրբութեան և սիրոյ օրհնութեան երգը լսեցուց իր արեան խոխոջումին մէջէն: Ամէնքս կը ցանկանք ի սրտէ որ անոնք խօսած լինին այսօր ձեզի հետ՝ ձեր հոգիներուն խորութեան մէջ՝ ձեր ապագայ պարտականութեանց մասին, ինչպէս խօսած են միշտ սիրտերուն մէջ բիւրաւօր այն ձեռնադրեալներուն, որոնք բազում զարեւէ ի վեր խոնարհեցուցած են իրենց պարանոցը այս նուիրական խորանին տոջէ: Մի՛ լուցնէք երբեք անոնց այդ նուիրական ձայնը ձեր մէջ: — Ի վերջոյ հոգեւանդն զգածամբ ոգեկոչեց Ս. Աթոռոյս մեծ նահապետները, Պարոն Տէրը, Եղթայակիրը, Հաննան, Զաքարիան, Թէոդոսները, Կիրակոսը, Յովհաննէսը, Եսային, Վեհապետեանը, և արցունքով կանդ առնելով Դուրեանի տոջէ, հայցեց որ իրենց անմահութեան յաւիտենական խորքէն օրհնեն իրենց շարունակուած գործին այս նոր պտղաբերութիւնը:

Գարողէն վերջ, Աւագ Սարկաւազը ձայնեց «Ողջոյն տուք միմեանց», ու մինչ զպիւրները կ'եղանակէին «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ», տանեալնը զարերու խորքէն հնչող զմայլելի օրհներգը, Սրբազանը ի համբոյր կը խոնարհէր իր ձեռնաստուներուն օձեալ ճակատին և ձեռաց. իրեն կը հաւեւէր հոգեւորականաց դասը ամբողջ, սուրբ օծութեան օրհնախառն այս բուրումը հետդհեւէ փոխանցելով բովանդակ ժողովուրդին:

Երեկոյեան ժամերգութեան առան, ինչպէս վերեւ ակնարկեցինք, մեծ բաղ-

մութեան ներկայութեանը, սրտառու խորհրդաւորութեամբ կատարուեցաւ արեւդայական վեղարի օրհնութիւնն ու տուջութիւնը. ու երբ չորս երիտասարդ հոգեւորականները զգեցան աշխարհաւորաց կեանքին կնկուղը, կ'արտասուէին, ոչ միայն անոնցմէ միոյն մայրիկը, որ Կ. Պոլսէն եկեր էր ներկայ լինելու իր զաւկին ձեռնողութեան, այլ նաև բոլոր մայրերը՝ ի տեղի միւս երեքին մայրերուն, որոնք տարաբարութեան ճամբուն վրայ կամ պատերազմի խառնուրդին մէջ վաղուց նահատակուած, կը հաւատանք թէ իրենց անմահութեան սուրբ համբոյնն է որ կը զրկէին այդ բոլորներէն իրենց հոգեւոր հատորներուն օժուած ճակատներուն և աջերուն:

Կեղերակիրքին, ընթերցի հանրային մեծ սեղան տրուեցաւ բովանդակ Միւրանութեան և ուսանողներուն: Ա. Պարիրքը անդինի «կենաց» արտասանելով՝ նորախայծ պտուղներէն անցաւ հասարակական ծառին, նորընծաներէն՝ միարժեքութեան, մասնաւորաբար հնազոյն անցեալ սերունդներուն, արագ ակնարկի մը մէջ պատկերացնելով Ա. Աթոռոյ և անոր հազարաւոր մշակներուն, պատրիարքներէն սկսեալ մինչև յետին քրիստոնէականները, և անկէ զլիսած կրօնական և ազգային միջնորդութեան գործը: Մագիկը որ դարերէ ի վեր Սիոնի այս բարձունքին վրայ հսկող հաւատքի և սիրոյ ոգին ընդ միշտ մնայ անքուն, Աստուծոյ փառքին և ազգին բարեւոյն համար: Յետոյ ամբողջ ներկաները համերգեցին «Սրահնէք» զՏէր յօրհնութիւն ի նոր, քանդի ծագեաց մեզ եղջիր ի Դաւիթ» շարականը, որ նոյն ատեն պաշտօնական օրհներգն է Ա. Յուկորեանց: — Շնորհարաշխութեան հանդիսութիւնք վերջացան այսպէս հոգեւոր խնդրութեանց սրտագրաւ ոգեւորութեամբ, ամենուն մագիստրներով որ այս չորս ձեռնադրեալներով ոչ միայն թիւի այլ և որակի տեսակէտով նկատելի բարգաւաճում մը ունեցած լինի մեր Միւրանութիւնը: — Յաջորդ առաւօտուն, 16 յուլիս, նորընծայք սկսան իրենց ներամիտփեալ մեկուսացումի շրջանը, քաշուելով Ա. Թորոսի մատուռը, հին գրչազրաց Մատենադարանը, որ նորընծայից քառասորդական ապաշխարութեան կայարանն է նոյն ատեն:

Ստորեւ կը գնենք նորընծայից կենսագրութեան քանի մը գլուխներ միայն:

Տ. Պարոյր Արեղայ ծնած է 1910 ին Կ. Պոլիս: Տ. Յուսիկ Արեղայ՝ 1910 ին, Զմեռնիս: Տ. Պապիկ Արեղայ՝ 1912 ին, Պարտիզայ: Տ. Միւրան Արեղայ՝ 1911 ին, Կ. Պոլիս — Զորան ալ տարագրութեան ատեն կամ պատերազմի խառնուրդին մէջ կորսնցուցած են ծնողքներն: Միայն երբորդը ունի մայր: Ամէնքն ալ իբր որբ պատուարան զաւած են Յունաստանի ամերիկեան որբանոցներուն մէջ ի Լուիթըր և ի Սիբա. և ի բրնց ծննդավայրի զգրատանց մէջ առած տարբական նախակրթութիւններն շարունակած են այդ բարեփրական Հաստատութեանց մէջ, այդ ութիւ վաղուց բաւական ընդլայնալով նաև յունարէն լեզու: Առաջին երեքը երեսնամեակէ յետոյ և ընդունուած են 1926 ին Ա. Աթոռոյ ժառանգաւորաց վարժարանը ուր իրենց ընկերացած է եւ շարորդը՝ 1929 ին ժառանգաւորաց շրջանը յաջողութեամբ աւարտելով, 1930 ին, Սարկաւազ ձեռնագրուած են Լուսարարացիներ Տ. Միւրոյ Սրբազանէ, որ այն միջոցին Տեղապահ էր, լուսահոգւոյն վախճանուէն վերջ, Սարկաւազութեան ուսանողական քառամեայ շրջանը եւս լրացւած են, զօնանակութիւն պատճառելով մասնաւորապէս իրենց թէգերուն համար, որոնք գնահատելի աշխատութիւններ են արդարեւ՝ կրօնական, եկեղեցադպրական և մասնագրական տեսակէտով: Տ. Պարոյր Արեղայ աշխարհաբարի վերածած, յառաջարանած է ծանօթաբանած է Զեմոր Դիւղը, տեսութիւններ ևս կատարելով նախասկիզբարեան շրջանին վերադրուած հայ հեղինակներու մատենագրական հարցին շուրջ ընդհանրապէս, եւ հայ հեղինակութեան եւ հայ քրիստոնէութեան ընդդիմաւարտ առաջին պայքարին վերաբերմամբ, մասնաւորապէս, (էջք 230): — Տ. Յուսիկ Արեղայ գրած է Յովհան Ոսկերբանի բեմական հոգեւոր և մատենագրական արժէքին մասին ընդհանրապէս, եւ անոր հայերէնի թարգմանուած տրագիքակի և մանաւանդ անտիպ գործերուն շուրջ մասնաւորապէս, առաջինն նկատողութեամբ և յունարէնի հետ համեմատութեամբ Եսայիայ մեկնութեան այն հատուածներուն, որոնք, զեռանտով, կը պահուին մեր Մատենադարարին մէջ, (էջք 373): Տ. Պապիկ Արեղայ ուսումնասիրած է Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը, ընդհանուր կրօնական և քրիստոնէական և ազգային երաժշտութեան և հայ ժողովրդական երգին հետ իր յարաբերութեանց մէջ, զանց չընելով նաև քրիստոնէական և տեսութիւններ կատարելով մեր եկեղեցական հին երաժշտութեան արուեստագիտական հանգամանքներուն մասին, (էջք 230): Տ. Միւրան Արեղայ աշխարհաբար հայերէնի վերածած է Սորոստի «Իմաստութիւն» գիրքը, ուսումնասիրական ներածութեամբ, մեկնարանական ծանօթութիւններով և յունարէնի հետ համեմատական նոթերով միասին:

ՀՈԳԵԼՈՅՍ Տ. ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ

Շարաթէ մը ի վեր՝ վերջնապէս տեղափոխուած իր հանգստարանին վրայ զետեղուած է արդէն Լուսահոգւոյն նորակերտ դամբարանը, առաջնակարգ ամբիժ մարմարիոնէ արուեստագործուած շքեղ յիշատակարան մը, աշխատութիւն՝ Ս. Քաղաքիս Պէղալէլ (= Բեսելիէլ) երբայական-մուշէտնի պատուական տնօրէնին եւ իր ճարտար աշխատակիցներուն (*):

Սրբոց Յակոբեանց Մայրաժոնքէն քիչ մը հեռու, Ս. Փրկչի վանուց ներքին բակին մէջ, որուն կամարաշատ պարունակին տակ ամփոփուած են Պարոն-Տէր Գրիգոր պատրիարքի եւ իր յաջորդներուն, այսինքն վերջին երեք դարերու պատրիարքներուն աճիւնները, տաճարին զբան եւ յարակից բացօդեայ պատարագամատոյց սեղանին հանդէպ, արեւմտակողմի սինաօրահին մէջ են իր երկու նախորդներուն՝

Վեհապետեան եւ Եսայի պատրիարքներու կճեայ մեծ դամբարանները, ձուածե շինուածքով. վերջինին աջ կողմը, նոյն սինաօրահին հարաւային ծայրը, անկիւնամերձ կամարին ներքեւ է այժմ Դուրեանինը, քառանկիւնի՝ հորիզոնադիր ձեռով: Ամբողջ կամարին յատակը, 13 քառակուսի մէթր ծաւալով, ծածկուած է մարմար տախտակամածով, ասոր ճիշդ մէջտեղը, 185×80 սմ. մեծութեամբ զետին մը զրաւած է բուն տապանը կամ դամբարանը, 105 սմ. բարձրութեամբ: Ստորնամասը կամ խարխիւրը պարուրուած է քառանկիւնի շրջապատ լայն երկղով մը, որ տապանին պատուանդանը կը ձևացնէ: Իսկ վերնամասը կամ կափարիշ ճակատը միակտուր կճեայ թանձր տախտակ մըն է, որուն շրջեզրը տապանին քանդակազեղ քիւն է:

Այդ ճակատին վերին կէսը զրաւուած

ՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԵԱՌՆ ԵՂԻՇԵԱՅ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԵՐԱՆԱՇԵՆՈՐՀ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻՆ ԵՐՈՒՍԱԿԷՄԻ

ՈՐՔ ԸՆԴ ԼՈՂՈՎ, Ի ՏԱՊԱՆԻ ԱՍՏ ՄԹԻՆ,
ԱՐՏԱՍՈՒԱԼԻՅ ՀԵԾՄԱՆՅ Ի ԿՈԾ ՄԵԾ՝ ԵԻԻՆ
ԶԱՄԲԻԾ ՄԱՐՄԻՆ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԻ ԱՌՆԸՆ ՄԵԾԻ,
ՈՐՊԷՍ ՃՐԱԳԻ ՇԻՋՈՒՅԵԼՈՅ ԲԵԿ ԽԵՅԻ,
ԳԻՏԵՆ ԶԻ ԼՈՅՍՆ Ի ՆՄԱ ԼՈՒՅԵԱԼ՝ ՀՈԳԻ ԻՐԻ՝
ԸԶԳԵՐԱՐՓԻՈՅԻ ԸՄՊԷ ԶՇՈՂԱ ԱՐԴ ՄԸՏԱԳԻՐ,
ԵՒ ԶՈՐ ԽԸՆԴՐԵՆՆ Ի ՔԷՆ ՆՈՔԻՆ՝ ԱՅՍ ԵԻԵԾ,
ԶԻ ՊԱՀԵՍՅԵՍ, ՏԷՐ ԿԵՆԱՅ, ԱՅԺՄ ԵՒ ՅԱԻԷՏ,
ՅՈՐԴԻՈՅՆ ԵՐԱՄՍ ԵՒ Ի ԿՐՕՆԻՍ ՍՈՒՐԲ Ի ԾՈՅ՝
ԶԻՐՈՅ ՄԸՏԱՅ ԵՒ ԸԶՍԸՐՏԻՆ ՄԱՔՈՒՐ ԲՈՅ,
ԶԻ ՅԱՄԱՅՐ ԱՄՍ ԻՐՈՅ ԱՆՈՒԱՆՆ ՀՈՎԱՆԻ
ԱՍՏ ԵՒ Ի ԲՆԱԻ ԱԶԳԻՍ ԿԱՅՅԷ ԿԵՆԳԱՆԻ:

(*) Դամբարանին ամբողջական եւ մաս առ մաս լուսասիւղ պոսկերները եւ յիշեալ հաստատութեան եւ քրուեստագէտներուն մօտին նօր մը պիտի կառնեամք զնեյ «Սիւն»ի յառաջիկայ բիւլն մէջ միայն:

է պատրիարքական շքեղ թագի, վախտաի, արտասուրաղներու, կոնքետի, հայրապետական մականի և հովուական ցուպի բարձրակարգառ զեղեցիկ քանդակներով. իսկ վարի կէսը՝ դամբանական զրարար ոտանաւորով մը, խորաքանդակ փորագրուած՝ միջին մետրական երկաթադիրերով, որոնց ներազիծ օրինակը հայթաթեց Վահրէէն Պ. Մարտիրոս Պալայան՝ ծանօթ գեղագիրը։ Վերի և վարի երկու մասերուն միջև մետրական մեծ երկաթադիրով փորագրուած է սովորական վերադառնութիւնը. ոտանաւորը, զոր զրած է Ս. Պատրիարք Հայրը, զերծ տապանադիրներու սովորական պարարտ ոճէն, աղերս մըն է լոկ, և իբր այդ՝ տեսակ մը ինքնատապալութիւն, դամբանական զրականութեան մէջ. ահաւասիկ տապանադիր այդ քերթուածը, իր վերադառնութեամբն հանդերձ։

Տապանին միւս չորս երեսները, երկու կողերը, սնարը և անոտքը, ամբողջովին քանդակազարդուած են։ Չախ կողի երեսը կը ներկայացնէ, իբր խորք պատկերին, յընդհանուրն՝ Երուսաղէմի և մասնաւորապէս Ս. Յակոբայ վանքին տեսարանը։ Վերի ծայրը, բարձր պատուանդանի մը վրայ, ամբողջ հասակովը՝ վեղար ի գլուխ՝ կանգնած է ինք լուսահոգին, իր կերպարանքին ճշգրիտ զիծովը, մէկ ձեռքը հովուական ցուպ, միւսը զէպի ժողովուրդը շարժած։ Քարոզիչն է որ կը խօսի. իբր ունկընդիր կեցած է վեղարաւորներու և երկու սեռէ բազմութիւն մը, որոնք իրեն ուղղուած են ուշագիր. հոգեւորականներու առաջին շարքին մէջ որոշակի կը ճանչցուն Ն. Ս. Տ. Բարդէն Վեհը և Ս. Աթոռոյս և Կ. Պոլսոյ ներկայ Սրբազան Պատրիարքները։

Այլ կողմի երեսը կը ներկայացնէ, իբր խորք պատկերին, Արմաշու գաղթականք. տեսարանին լայնագոյն մասը կը տեսագրէ Սրբազանին Արմաշու անձնական հարուստ մատենադարանը, որուն առջև խոշոր դերասեղանի մը գլուխը նստած է ինքը, ահուշ ժպիտին բովանդակ քաղցրութեամբը. ուսուցիչն է՝ որ կը պատրաստուի իր դասին։

Անարի քանդակը կը ներկայացնէ բանաստեղծը կամ Հովուական Սրինգին հեղինակը, իր գիմագիծովը միշտ, բարի հո-

գիւի աւետարանական տիպարին արտայայտութեամբ. ձախ ձեռքով ծունկին վրայ կը բռնէ եղևեայ սրինգ մը. աջին ունի հովիւի մական մը, առջևը կեցած է գառնուկ մը։

Անոտքի քանդակը կը ներկայացնէ բանասէրը, մագաղաթներու վրայ հակած ուշագիր։

Ամբողջ այս գործին առթիւ, թէ՛ մարմարինն համար և թէ՛ իբր շինողէք, ընդամէնը ծախսուեցաւ իբր 220 պաղեստինական ոսկւոյ դումար մը, որուն 180ը հայթաթուեցաւ Ս. Պատրիարքին յօրինած «Եղիշէ Պատրիարք Դուբան» կենսագրական ուսումնասիրութեան արդիւնքէն. մնացեալը մասնակի նուիրատուութիւններէ գոյացած է, որոնց մէջ՝ Ս. Աթոռոյս պաշտօնականներէն պատուական ազգայինի մը 16 ոսկւոյ ինքնայոթար նուիրատուութիւնը։

ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ Յուլիս ամսոյ ընթացքին Ս. Աթոռոյս ՏԵՐԷՆ Ժողովը ութը անգամեր յիստգումարուեցաւ իբրև վարչական մարմին, իսկ իբրև ԿՐՈՏԱԿԱՆ ԱՍԽԱՆ մէկ անգամ, նոյնպէս ԱՍՍՈՍԻԱԿԱՆ ԽՈՐԽՈՐԴը երկու անգամ՝ խորանշիրը զրադելով իր իրաւասութեան մէջ եղած խնդիրներով։

● Կիր. 1 Յուլիս. — Ըստ Հին Տոմարի Գլխ գտնւոյ տօնին առթիւ սուրբ պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Կուսի զերեգմանի տաճարին մէջ. բարոյեց Տ. Նորայր Վրդ. «Յայտ գիտացնէ ամենեւեան և թէ իմ աշակերտը էր, եթէ սիրիցէր զմիմանս» (Յովհ. ԺԳ. 35) և րացատրեց թէ ճշմարիտ քրիստոնեան իր կենսարար տանուց և մասնակցութեամբ Սրբոց Թարգմանչաց մանկանց, Բացի երգերէն և արտասանութիւններէն, զոր այս վերջինները և ժառանգաւորները եղանակեցին և կատարեցին, Կարսպետ Սրկ. Կարդաց Ս. Սահակի և Ս. Մեսրոպի ուղղուած ինքնագիր դիմաւորութիւն մը. Արշակ Սրկ. Գիրը և Գրականութիւնը վերնագրով ուսումնասիրական ինքնագրութիւն մը. Յարութիւն Սրկ. Օջական և Աշախշատ վերնագրով ինքնագիր

շարադրութիւն մը. իսկ Ազատ Ուրախակիր հոգեւոյս Դուրեան Ս. Պատրիարքի «Սիոն» շաբաթը քիւնի մէջ դրուած «Սահակ եւ Մեսրոպ» գրական կտորիցի գրաւար Քարգմանութիւնը, իրմէ կատարուած: Ամենէն վերջը, Ս. Պատրիարքը արտասանեց փակման խօսքը. «Զգացումն է, ըսաւ, որ զմեզ ամէնքս կը բերէ այսօր այս հանդէսին, այսինքն նախնեաց սէրը. արդար պիտի ըլլար սակայն որ մտածուիմ կանգ առնել տար մեզի հոս անոնց յիշատակին առջեւ: Չէար է պարտաւորեն ինքզինքնիս ամէնքս այսօր խորհելու թէ ի՞նչպէս եւ ի՞նչ աստիճան կը զործադրենք մեր այդ սէրը հանդէպ անոնց անձին ու զործին, այսինքն ի՞նչ անկեղծութեամբ կը յարգենք զանոնք: Վերառնելով միայն մէկը, թերեւս վեհագոյնը, այս պարտականութիւններէն՝ զորս ազգովին պէտք է ըզգանք մենք անոնց առ մեզ ունեցած մեծ երախտիւնը հանդէպ, եթէ փորձուի հարցնել այսօր մեզի թէ ի՞նչ չափով կարելի եղած է մեզի գոհացումը Աստուածաշունչի Քարգմանութեան զործը, զոր անոնք կատարեցին ա՛յնքան ջերմ հաւատարմով եւ ազգին բարւոյն համար ա՛յնքան սերտ իղծերով, աւելի պարզ խօսելով՝ քանի՜ հայ կայ այսօր որ կը կարդան Ս. Դիրքը, կամ քանի՜ տուներու մէջ կը զրտնուի հայերէն Աստուածաշունչը. միայն այս հարցումին պատասխանը պիտի կտրաւորեն ինքնին լինել ստուգանիշ Սրբոց Քարգմանչաց զործին հանդէպ մեր սիրոյն եւ յարգանքին: Ապա, շարունակելով իր խօսքը, րացատրեց կրօնական զգացման դերը՝ անհատական, ընտանեկան եւ ընկերային կեանքի ոլորտներուն մէջ, եւ Ս. Դիրքի արժէքը այդ դերը արդիւնաւոր եւ բարոյական լինելու համար:

Քշ. 2 Յուլիս. — Ս. Սիրան Սրբազան, ընկերակցութեամբ Տօրթ. Բազալի եւ Պ. Նուրեանի, Յոյպէ գնաց, իր առողջական վիճակին մասին ըստանալու համար Բրօք. Մարգոս. Դերմանիայէն վերջերս Պաղեստին փոխադրուած հրեայ անուանի մասնագէտ բժիշկին խորհուրդը իր առողջական վիճակի մասին:

Դշ. 4 Յուլիս. — Ս. Տիրան Վրդ. փութաց Լաւելայ ի տես իր հօր, Ս. Ներսէս աւագ քահանայ Թափուրճեանի. որուն պատահած աղէտքին մասին հեռաձայն ստացանք առաւօտուն:

Եշ. 5 Յուլիս. — Ս. Պատրիարքը, Ս. Կիրեղ եւ Ս. Սերոփիլ վարդապետներու ընկերակցութեամբ Յոյպէ իջաւ զործով եւ վերադարձաւ իրիկունէն առաջ:

— Դուժկան հեռագիր ստացանք Ս. Տիրան Վարդապետէ թէ հէր հայրիկը վախճանած է:

Ուր. 6 Յուլիս. — Առողջական պատճառով, դարձեալ Յոյպէ գնաց Ս. Սմբատ Սրբազան, Տօրթ. Բազալի եւ Պ. Նուրեանի հետ:

Եր. 7 Յուլիս. — Տնօրէն Ժողովը լուսարարապետարանի մէջ ընդունեց շրջանաւարտ չորս երէց սարկաւազները եւ լսեց անոնց յօժարութիւնը եւ ուխտը քահանայական աստիճանի ընդունելութեան համար:

— Երեկոյին տեղի ունեցաւ Ժառանգաւորաց մարզահանդէսը ի ներկայութեան Միաբանութեան, ղեկավարութեամբ Լրանդ Սարկաւազի:

Կիր. 8 Յուլիս. — Սուրբ Պատարագը մատու-

ցուեցաւ Ս. Յարութեան մեր վերնայարկ մատուռին մէջ. քարոզեց Ս. Մկրտիչ Սրբազան. օրումն աւելաւարանին անդարդաւնալով րացատրեց հացի հրաշքին հոգևոր եւ նիւթական նշանակութիւնը եւ երկուքին անհրաժեշտութիւնը իրրեւ սնունդ հոգւոյ եւ մարմնոյ:

Քշ. 9 Յուլիս. — Երէց չորս Սարկաւազներ այս օրընէ սկսան ամէն առաւօտ իջնել Դեթեմանի, Ս. Կուսի գերեզմանի հանապազօրեայ պատարագներուն սպասարկել, ինչպէս կանոն է ընել ընծայացու Սարկաւազաց:

Եշ. 12 Յուլիս. — Առաւօտուն կանուխ կատարուեցաւ հոգեւոյս Ս. Եղիշէ Ս. Պատրիարքի ամիւններուն փոխադրութիւնը իր նոր դամբարանին մէջ:

— Հոգրին շուրջը զետեղուեցան բուրվառ խնկամաններ. Ս. Պատրիարքին առաջնորդութեամբ չորս վարդապետներ մինչ ասոյին ննջեցելոց շարականներ կը հոգեբրգէին. անոցին չորս ուրիշ վարդապետներ գերեզմանը պարպել կուտային հողէն: Երբ երեւան եկան ամիւնները, մարութ կտաւի, փիլոնի եւ վեղարի մէջ պատանուած, զորս վարդապետները զրկամարած վերցուցին զայն իրենց ու ամենուն արցունքներուն մէջ, բուրմամբ անուշահոտութեամբ խնկոց, եւ ամփոփելով նոր դագաղի մը մէջ, ամէնչին ի միասին փոխադրեցին զայն Ս. Փրկչի մատարան ասեանք: Ընդհուպ հոն Ժամանեցին ամբողջ Միաբանութիւնը եւ աշակերտը: Քահանայաթաղի հակիրճ կարգ մի կատարուեցաւ հոն. ապա «Ուստի բուրելովքի համախումբ երգեցողութեամբ դագաղը առաջնորդուեցաւ իր նորակերտ խճաճիկ դամբարանը, ուր ամփոփուեցաւ ամենուն վերկրնուած արտասուածքը տրամութեան մէջ: «Դարձ անձն իմ ի հանգիստ քո»ն երգելով արտամոռոյ, Դերեզմանին կնքումէն վերջը, Ս. Պատրիարքը զգաճուած քառերով սգեկոչումն ըրաւ իր հոգեճնողին յիշատակին, ու տղար եւ միաբանք երգեցին իր «Ետեւէս եկուր»:

Ուր. 13 Յուլիս. — Վաղուան Տօն Տապանակի» ի առթիւ երեկոյին նախառնօճակ մատուցուեցաւ մայր տաճարին յարակից Ս. Էջմիածին եկեղեցին մէջ:

Եր. 14 Յուլիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Էջմիածին: Յետոյ, չորս ընծայացու սարկաւազները, առաջնորդութեամբ լուսարարապետ Ս. Մեսրոպ Սրբազանի, ներկայացան Ս. Պատրիարք Լօր եւ անձամբ յանձնեցին իրենց ուխտագիրները: Եւ Ամենապատուութիւնը հայրական զորովանքով ընդունեց զանոնք, խրատական վերջին խօսքն ուղղեց իրենց, եւ «Պահպանիք»ով օրհնեց անոնց ուխտը: — Երեկոյին՝ Ս. Պատրիարքը «Հրաշափառ» թափօրով իջաւ Մայր Տաճար, ուր կատարուեցաւ կիրակամուտի պաշտամունք եւ նախառնակ Վարդապառի. ապա կրկին նախառնակ ի յիշատակ Դաւթի Աստուածածնօր եւ Տեառնեցոր, ըստ տեղանի սովորութեան: Յետոյ, մեծ շուրջով կատարուեցաւ ընծայեալներու կոչման արարողութիւնը:

— Առաւօտուն, գերման Փրօթ. բժիշկ Տօրթ. Մարգոս եւ Ս. Քաղարիս հրէական մէկ հիւանդանոցէն Տօրթ. Սամուէլ Սոն, Տօրթ. Բազալի առաջնորդութեամբ այցելեցին Ս. Պատրիարք Լօր եւ իրենց տեսութիւնը յայտնեցին Ս. Սմբատ Սրբազանի առողջական վիճակին մասին:

● Կիր. 15 Յուլիս (Վարդապետ)։ — Ս. Պատրիարքը պատարագեց առաւօտուն եւ կատարեց չորս արեղաներու մեռնադառնութիւնը, եւ երեկոյն կատարեց վեղարի օրհնութիւն (տեսնել այս մասին թերթիս այս թիւին մէջ գրուած յատուկ յօդուածը)։

● Բշ. 16 Յուլիս։ — Մեռելոցի առթիւ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Փրկիչ, ուր բարոզեց Տ. Զգոն Վրդ. բացատրելով թէ օրինակելի կեանք, բարի համբաւ, անմահաց յիշատակ եւ յաւիտենական կեանքը կ'ապահովուի մի միայն Քրիստոսի հետեւելով։

— Ֆրանսական հիւանդանոցի բժշկապետ Տօրթ. Պատէր այցելեց Ս. Պատրիարքին եւ իր տեսութիւնը յայտնեց Ս. Սմբատ Սրբազանի առողջութեան մասին։

— Դրագէտ-ուսուցիչ Պ. Յակոբ Օշական երուսաղէմ եկաւ եւ այցելեց Ս. Պատրիարք Զօր։

● Դշ. 17 Յուլիս։ — Ս. Պատրիարքը, Տ. Մեսրոպ Սրբազանի եւ վարդապետաց ընկերակցութեամբ այցելեց Բեթղեմէմ, տեսնելու նորոգութեան նախապատրաստական աշխատութիւնները, որ կը կատարուին հոն՝ Ս. Իննդեան մեծ տաճարին մէջ։ Սիւներուն պատուանդաններուն ամրութիւնը ստուգելու համար կատարուած պեղումներու միջոցին՝ հին մագլիթի հեաքեր նշմարուած բլլալով՝ բախած են ամբողջ տաճարին յատակը, զոր գտած են բովանդակալէս ծածկուած հնադրոյ մողայրներով, որոնք շինուած տաճարին յատակը։ Այս գիտն մեծ կարեւորութիւն ունի Պաղեստինի բրիտանական հնախօսութեան տեսակէտով։

● Շր. 21 Յուլիս։ — Տ. Վրթանէս եւ Տ. Հայրիկ վարդապետներ մեկնեցան Անդրյորդանան, թէ՛ Ամմանի եւ թէ՛ Մաանի մէջ հոգեւոր միութեամբ եւ ամուսնական խնորքը ընտելեան համար։

— Տ. Սերովբէ Վրդ. մեկնեցաւ Հայֆա, հոգեւոր այցելութեամբ։

● Կիր. 22 Յուլիս։ — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յարութեան տաճարի մեր վերնայարկ մասունքի մէջ։

— Ս. Պատրիարքը այսօր կէսօրէ վերջ Տ. Եղիշէ Վրդ.ի, Տօրթ. Բասգալի եւ Պ. Նուրեանի հետ Յօպլէ իջաւ, վերջնական տեսակցութիւն մը կատարելու համար Տօրթ. Մարգուսի հետ՝ Ս. Սմբատ Սրբազանի առողջական վիճակին մասին։

● Բշ. 23 Յուլիս։ — Նոյն խնորքը համար յատկապէս զուժարուեցաւ Տնօրէն Ժողովը, ի խորհրդակցութիւն։ Յետ որոյ, Տ. Սմբատ Սրբազան, առաջնորդութեամբ Տ. Մեսրոպ Սրբազանի, մեկնեցաւ Թէլ-Ավիվ, Տօրթ. Մարգուսի բժշկապետած հիւանդանոցը։ Ս. Պատրիարքը անձամբ կառք առաջնորդեց Ն. Սրբազանութիւնը, բոլոր միարանները եկած էին վանուց աւագ զուռը։

— Տ. Տիրան Վրդ. վերադարձաւ Հայէպէ։

● Դշ. 24 Յուլիս։ — Հեռագիր հասած լինելով եւրէկ իրիկուն թէ մեռած է քարերաք Կարապետ Միկզոնեան, իր եւ Միարանութեան փափարին վրայ՝ Ս. Պատրիարքը պարտականութիւն նկատեց այսօր մեկնել Եգիպտոս, անձամբ մասնակցելու համար Ս. Աթոռոյս մեծ երախտաւորին յուզողաւորութեան, յԱղեքսանդրիա։ Իրեն կ'ընկերանար գաւազանակիր Տ. Եղիշէ Վրդ.։ Ս. Պատրիարքը Դազայէն անցած

միջոցին տեղւոյն փոքրաթիւ զապուքը առաջնորդութեամբ Պ. Տ. Արսէնեանի կայարան փութացած էր ողջունելու Սրբազան Պատրիարք Հայրք եւ ընդունելու Ն. Սրբազանութեան հայրական օրհնութիւնը։

— Տ. Սերովբէ Վրդ. վերադարձաւ Հայֆայէն, ուր պատարագած եւ բարոգած էր, եւ նախագահած՝ զպրոցին տարեկան հանդէսին։

— Լուր առնուեցաւ թէ այսօր Թէլ-Ավիվի հիւանդանոցին մէջ գործողութիւն կատարուեք է Տ. Սմբատ Սրբազանի վրայ. վանքին կողմէ ներկայ եղած են Տ. Մեսրոպ Սրբազան, Տ. Հայկազուն վարդապետ՝ Յօպլէի տեսուչը, եւ Տօրթ. Բասգալ։ Ամէն ինչ յաջող ընթացած է։

● Դշ. 25 Յուլիս։ — Նորակերտ կենցաղ դարձաւ զրուեցաւ հոգեւոր Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքի գերեզմանին վրայ։

● Շր. 28 Յուլիս։ — Ս. Պատրիարքը վերադարձաւ Եգիպտոսէն։ Միարանութիւնը, պաշտօնէութիւնը եւ աշակերտք զինքն ընդունեցին վանուց աւագ Կուռէն, եւ թափօրով առաջնորդեցին պատրիարքաւորին մեծ դահլիճը։ Ն. Ամենապատուութիւնը հին մողթաններ ընելով Ազգին եւ Եկեղեցւոյ բարօրութեան համար, յարգանքի խօսք մը արտասանեց բարերարին յիշատակին, զոր եւ օրհնեց «Հօգեց» արտասանելով։ — Ն. Ամենապատուութիւնը շոգեկառքէն իջած էր Լիւզ, ուր կը սպասէին Տ. Մեսրոպ Սրբազան եւ Տիրան, Սիոն եւ Հայկազուն վարդապետներ, եւ անոնց հետ նախ Յօպլէ իջնելէ եւ Տ. Սմբատ Սրբազանը հիւանդանոցին մէջ ողջունելէ յետոյ դարձած էր Երուսաղէմ։

● Կիր. 29 Յուլիս։ — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ, ուր բարոզեց Տ. Սիոն Վրդ. «Օգնեա՛ անհաւատութեան խմու՛մ» բնարանին վրայ. ներկայացուց աշխարհիս անկ վիճակը եւ ատոր պատճառը ցուցուց կրօնին ազդեցութեան եւ Աւետարանի ոգիէն հեռանալուն մէջ։ Ս. Պատարագէն վերջ կատարուեցաւ հոգեհոնգստեան պաշտօն ի յիշատակ ողբացեալ Տ. Ներսէս աւագ ընչ. Թափարձեանի։ Ս. Պատրիարքը այս առթիւ վիշաթի եւ հոգեւոր միութեամբ թեան խօսք մը արտասանեց Աթոռին։

● Բշ. 30 Յուլիս։ — Տ. Վրթանէս եւ Տ. Հայրիկ վարդապետներ վերադարձան Անդրյորդանանէ։ Բացառած եւ սուրբ պատարագ մատուցած են Ամման եւ Բէէէյֆա. հոգեւոր պաշտօն կատարած են Մաան եւ նախագահած են Ամմանի զպրոցական հանդէսին։

● Դշ. 31 Յուլիս։ — Տնօրէն Ժողովը Լուսարարականութեան մէջ զուժարուելով, լսած է Ժողովաւորաց Դ. զատարանի սաներէն Թափարձի եւ Նուարի յօժարակամութիւնը եւ իրօք՝ ընդունելու կատարանութեան լուծը եւ Սարկաւագութեան աստիճանը։

Ն Ո Ւ Ի Ր Ա Տ Ո Ւ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մասնագաւառանք

Ճնարակալուքիւն կը յայտնենք Ազն. Տիար Տօրթ. Հրանց Համամեանի, որ հանեցաւ Ս. Աթոռոյս Մասնագաւառանքի նուիրել հանգուցեալ բանաւէ Տ. Սալիսաւ. Վրդ. Պարսեանի Բանի մը յաւանկաւներ։

30 Յուլիս

Երուսաղէմ

Մասնագաւառանքալէ

Կիրեղ Վրդ. Իսալէկեան